

מסכת בבא מציעא

פרק ה

א. איזהו נשך ואיזהו תרביית. איזהו נשך. המלוה סלע בחמשה דינרין, סאתים חטין בשלש, מפני שהוא נשך. ואיזהו תרביית, המרבה בפרות. כיצד. לקח הימנו חטין בדינר זקב הכור, וכן השער, עמדו חטין בשלשים דינרין, אמר לו תן לי חטי, שאני רוצה למכרו ולקח בהן זון. אמר לו הרי חטיך עשויות עלי בשלשים, והרי לה אצלי בהן זון, וזו אין לו:

ב. המלוה את חברו, לא ידור בחצרו חנם, ולא ישכר ממנו בפקחות, מפני שהוא רבית. מרבין על השכר, ואין מרבין על המכר. כיצד. השכיר לו את חצרו, ואמר לו, אם מעכשיו אתה נותן לי, הרי הוא לה בעשר סלעים לשנה, ואם של חדש בחדש, בסלע לחדש, מתר. מכר לו את שדהו, ואמר לו, אם מעכשיו אתה נותן לי, הרי היא שדה באלה זוז, אם לגרן, בשנים עשר מנה, אסור:

ג. מִכַּר לוֹ אֶת הַשְּׂדֵה, וְנָתַן לוֹ מִקְצַת דָּמִים, וְאָמַר לוֹ אֵימָתִי שֶׁתִּרְצֶה הֵבֵא מַעוֹת וְטַל אֶת שְׁלָדִי, אֲסוּר. הִלְוָהוּ עַל שְׂדֵהוּ, וְאָמַר לוֹ, אִם אֵי אַתָּה נֹתֵן לִי מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשׁ שָׁנִים הֲרִי הִיא שְׁלִי, הֲרִי הִיא שְׁלֹו. וְכֹךְ הָיָה בֵּיתוֹס בֶּן זִוְנִין עוֹשֶׂה עַל פִּי חֲכָמִים:

ד. אֵין מוֹשִׁיבִין חֲנֻנִי לְמַחְצִית שָׁכָר, וְלֹא יִתֵּן מַעוֹת לְקַח בָּהֶן פִּירוֹת לְמַחְצִית שָׁכָר, אֲלֹא אִם בֶּן נֹתֵן לוֹ שְׁכָרוֹ כְּפוּעֵל. אֵין מוֹשִׁיבִין תִּרְנַגּוּלִין לְמַחְצָה, וְאֵין שָׁמִין עֲגָלִין וְסִיחִין לְמַחְצָה, אֲלֹא אִם בֶּן נֹתֵן לוֹ שָׁכָר עֲמָלוֹ וּמִזְוָנוֹ. אֲבָל מְקַבְּלִין עֲגָלִין וְסִיחִין לְמַחְצָה, וּמַגְדִּילִין אוֹתָן עַד שְׁיָהוּ מִשְׁלָשִׁין. וְחֲמוֹר, עַד שְׁתֵּהָא טוּעֵנַת:

ה. שָׁמִין פָּרָה וְחֲמוֹר וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה וְאוֹכֵל לְמַחְצָה. מְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לְחַלֵּק אֶת הַיִּלְדוֹת מִיָּד, חוֹלְקִין, מְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לְגַדֵּל, יְגַדֵּלוּ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, שָׁמִין עֲגָל עִם אִמּוֹ וְסִיחַ עִם אִמּוֹ. וּמִפְּרִיז עַל שְׂדֵהוּ, וְאֵיבֹו חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם רַבִּית:

ו. אֵין מְקַבְּלִין צֹאן בְּרִזָּל מִיִּשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רַבִּית. אֲבָל מְקַבְּלִין צֹאן בְּרִזָּל מִן הַנֶּכְרִים, וְלֹא יִמָּהוּ וּמִלּוֹין אוֹתָן בְּרַבִּית, וְכֹן בְּגֵר תוֹשֵׁב. מִלּוֹה יִשְׂרָאֵל מַעוֹתָיו שֶׁל נֶכְרִי מִדַּעַת הַנֶּכְרִי, אֲבָל לֹא מִדַּעַת יִשְׂרָאֵל:

ז. אין פוסקין על הפרות עד שיצא השער. (יצא השער, פוסקין, ואף על פי שאין לזה יש לזה). הנה הוא תחלה לקוצרים, פוסק עמו על הגדיש, ועל העביט של ענבים, ועל המעטן של זיתים, ועל הביצים של יוצר, ועל הסיד משושקעו בכבשן. ופוסק עמו על הזבל כל ימות השנה. רבי יוסי אומר, אין פוסקין על הזבל אלא אם כן היתה לו זבל באשפה. וחכמים מתירין. ופוסק עמו כשער הגבוה. רבי יהודה אומר, אף על פי שלא פסק עמו כשער הגבוה, יכול לומר תן לי כזה, או תן לי מעותי:

ח. מלוה אדם את אריסיו חטים בחטין לזרע, אבל לא לאכל. שהיה רבן גמליאל מלוה את אריסיו חטין בחטין לזרע, ביקר והוזלו, או בזול והוקרו, נוטל מהן כשער הזול, ולא מפני שהלכה כן, אלא שרצה להחמיר על עצמו:

ט. לא יאמר אדם לחברו, הלויני כור חטין ואני אתן לך לגרן. אבל אומר לו, הלויני עד שיבא בני, או עד שאמצא מפתח. והלל אוסר. וכן היה הלל אומר, לא תלוה אשה כפר לחברתה עד שתעשנו דמים, שמא יוקירו חטים, ונמצאו באות לידי רבית:

י. אומר אדם לחברו, נפש עמי ואנכש עמך, עדר עמי ואעדר עמך, ולא יאמר לו נפש עמי ואעדר עמך, עדר עמי ואנכש עמך. כל ימי גריד, אחד. כל ימי רביעה, אחד. לא יאמר לו חרש עמי

בגריד ואני אחרש עמך ברכיעה. רבן גמליאל אומר, יש רבית
מקדמת ויש רבית מאחרת. כיצד. נתן עיניו ללוות הימנו, והנה
משלח לו ואומר בשביל שתלוני, זו היא רבית מקדמת. לזה הימנו
והחזיר לו את מעותיו, והנה משלח לו ואמר בשביל מעותיך שהיו
בטלות אצלי, זו היא רבית מאחרת. רבי שמעון אומר, יש רבית
דברים, לא יאמר לו, דע כי בא איש פלוני ממקום פלוני:

יא. ואלו עוברין בלא תעשה. המלוה, והלוה, והערב, והעדים.
וחכמים אומרים, אף הסופר. עוברים משום לא תתן (ויקרא כה),
ומשום בל תקח מאתו (שם), ומשום לא תהיה לו כנשה (שמות
כב), ומשום לא תשימון עליו נפש (שם), ומשום ולפני עור לא
תתן מכשול ויראת מאלהיך אני ה' (ויקרא יט):